

Om söndagen

Hur skall vi se på söndagen? Kräver Gud av oss kristna i nya förbundets tid, att vi just på en söndag måste avhålla oss från arbete och fira gudstjänst? Den lutherska kyrkan har svarat, att Gud inte kräver något sådant, eftersom Han själv i Nya testamentet har upphävt den judiska sabbaten och inte befallt oss att i dess ställe iaktta någon annan särskild dag. Läran om söndagen som sabbatens efterträdare har likväl velat smyga sig in och göra sig gällande också i lutherska sammanhang, varför det finns skäl att begrunda vad Bibeln och bekännelsen säger i denna fråga.

I gamla förbundets tid var vilodagen omgärdad med mycket stränga föreskrifter. Sabbaten var själva förbundstecknet, och den som bröt sabbaten bröt förbundet med Gud själv (2 Mos. 31:13-14). Den var given åt judarna och inget annat folk och förde med sig både andlig och lekamlig välsignelse, när man aktade på den. Men liksom allting annat i den gammaltestamentliga förbundsordningen var den av övergående karaktär. Den förebildade ett bättre förbund med en bättre och fullkomligare sabbatsvila. När så Jesus kom sade han, att ”Människosonen är herre över sabbaten” (Matt. 12:8) och angav därmed att han hade makt att upphäva den. Och när han sedan dog på korset och förlåten i templet rämnade, sattes det punkt för hela den gamla ordningen med tempel, offer och sabbater. Att också sabbaten verkligen blev avskaffad framgår tydligt av aposteln Paulus ord i Kol. 2:16-17: ”Låt därför ingen döma er ifråga om mat och dryck, eller angående högtid eller nymånad eller sabbat. Sådant är endast en skuggbild av vad som skulle komma, men verkligheten själv finns hos Kristus.” Sedan verkligheten, Kristus, kommit är det sabbat

alla dagar. Den sabbatsvila han vunnit åt syndare är andlig och evig, inte begränsad till vissa dagar. Förgäves får man leta efter något gudomligt påbud om sön- och helgdagar i Nya testamentet. Tredje budet upprepas inte någonstans. I stället varnas det för att göra någon viss dag moraliskt förpliktande: ”Ni aktar ju på dagar och på månader och på särskilda tider och år. – Jag är bekymrad för er och fruktar att jag till äventyrs har arbetat förgäves för er” (Gal. 4:10-11). Sedan Kristus kommit blir en återgång till den gamla ordningen detsamma som ett underkännande av hans frälsande gärning.

Går vi så till Augsburgska bekännelsen, finner vi att frågan om sabbat och söndag behandlas i artikel 28. Där sägs att ”Skriften har avskaffat sabbaten, icke kyrkan. Ty alla från Mose härstammande former för gudsdyrkan kunna underlåtas, sedan evangelium uppenbarats”. Inte heller framställs skillnaden mellan gamla och nya förbundet som ett byte av dag – från lördag till söndag. Nej, ”varken iakttagandet av sabbaten *eller någon annan dag*” är i och för sig nödvändigt. Det förnekas också, att det skulle vara ”dödssynd att arbeta med sina händer på helgdagar”. Alla utredningar som på minsta sätt försöker göra söndagsfirandet till någon sorts gudomligt institut betecknar bekännelsen kort och gott som ”snaror för samvetena”.

De som vill göra söndagen till en bindande lag för den kristna kyrkan faller gärna tillbaka på Moses. Det kan därför vara skäl att citera några stycken ur en predikan av Luther: ”När de säger: Så talar Moses, det står skrivet i Mose lag osv., så skall du svara: Det angår oss inte vad Moses säger. Om jag godtar ett av hans bud, så måste jag erkänna alla. – Av texten framgår det klart, att inte heller de tio budorden angår oss, ty det är ju inte oss han har fört ut ur Egypten utan endast judarna. Svärmeandarna vill, att vi skall få Moses och alla hans bud på halsen, men det ber vi att få slippa. Vi erkänner gärna Moses som en lärare, men vår laggivare är han inte – annat än i den mån som hans bud helt överensstämmer med Nya testamentet och den naturliga lagen. – Man kan dessutom av tredje budet

dra den slutsatsen, att Moses varken angår hedningarna eller de kristna. Ty Paulus och hela Nya testamentet har upphävt sabbaten, för att man skall förstå, att den endast var given till judarna, för vilka den blev ett strängt bud och en tung börda. Profeterna har också förkunnat, att judarna en gång skulle bli befriade från den bördan. De har talat om att en gång skall man inte göra skillnad på dagar, utan alla dagar skall vara sabbatsdagar. Det har fått sin fullbordan i Nya testamentet...” (Undervisning i hur kristna skall se på Moses, 1525). På liknande sätt uttalar sig Luther i flera av sina skrifter.

Hela denna omfattande lagsamling, som vi kallar Mose lag, med både gudstjänstlagar och samhällslagar, är avskaffad i Nya testamentet. Kristus har gjort om intet budens stadgelag (Ef. 2:15, Kol 2:14). Men gäller då inte de tio buden? Jo visst, men inte därför att de ingick i Mose lag till judafolket, utan därför att de ger uttryck för den naturliga lagen – Guds eviga och oföränderliga morallag. Den skrevs redan i skapelsen in i människornas hjärtan och återfinns mer eller mindre fördunklad hos alla människor (Rom. 2:14-15). Den finns också i olika vändningar i Nya testamentet. Att Luther i sin katekes ändå tar budordens formuleringar från Moses beror på att han tycker att ”den naturliga lagen ingenstans är så fint och ordentligt uppställd som hos Moses”. Men han är fri och återger inte buden slaviskt och exakt så som de står i 2 Mos. 20 (bildförbudet är t.ex. inte med).

Han tar med det som fortfarande gäller i Nya testamentet och hans förklaringar till buden är utomordentliga sammanfattningar inte av Mose, utan av Kristi och apostlarnas utläggningar av buden. Förklaringen till tredje budet är typisk. Eftersom vi varken av naturen eller Nya testamentet känner till någon viss dag, då vi absolut måste avstå från arbete och ägna oss åt gudsdyrkan, så nämner Luther inget om det, utan framhåller endast att vi inte skall ”förakta predikan och Guds Ord, utan hålla det heligt, gärna höra och lära det”. Det är något som befalls överallt i Nya testamentet. Detta är för oss det väsentliga i tredje budet – och något som gäller alla dagar.

Först när denna principiella grund är klar – att söndagsfirandet är en fri sak och inte vilar på något Guds bud – kan man tala rätt om söndagens vikt och välsignelse. Så gör också Luther i Stora katekesen och på många andra ställen.

Vi behöver regelbundet samlas för att få undervisning i Guds Ord, bedja, tacka och lovsjunga Gud och genom evangelium i ord och sakrament få del av den sabbatsvila Kristus skänker. Om man inte skall förlora tron, är det nödvändigt att avsätta tid för Guds Ord. Och för det ändamålet är söndagen, Kristi uppståndelsedag, en mycket lämplig dag. Den dagen valde de första kristna och kyrkan har ingen anledning att bryta den ordningen, i synnerhet som de flesta då är fria från arbete. Den lutherska kyrkan har alltid värnat om sön- och helgdagar och kyrkoårets omväxlande rikedom. Vad vi vill framhålla är endast, att ordningen med vissa bestämda gudstjänstdagar är en av kyrkan *i kristen frihet* införd ordning.

Man kan ändå mycket väl värna om söndagens lekamliga nytta i form av vila från arbete och tid för familjen. Det är också ett angeläget samhällsintresse. Vårt lands lagar ger därvidlag större möjlighet till vila än Mose. Nya arbetsmiljölagen ger alla arbetstagare rätt till minst 36 timmars veckovila som helst skall förläggas till veckoslut.

Så kan en luthersk kristen försvara och älska söndagen. Men hans samvete är fritt. Han vet att han inte syndar mot Guds bud, om han utan att förakta predikan och Guds Ord och utan att sära sin nästa skulle arbeta eller göra annat på en söndag.

S.B.

[[Lutheranen 2/1978](#)]

Andens fullhet

Det talas i vår tid mycket om den helige Ande, om andliga nådegåvor och om den s.k. karismatiska väckelsen. Många kristna längtar efter att få uppleva mera av den helige

Andes ledning i sina liv, mera av kärlek till Gud och innerlig gemenskap med andra kristna. Istället för en ojämn och svår kamp mot synden vill de leva i segerglädje och trosvisshet. Så söker de sig till de karismatiska grupperna och andra religiösa rörelser, där det talas mycket om Anden, andedop och tungotal, och där olika medel att uppnå Andens fullhet framhålls.

Utmärkande är att man väntar en särskild andeutgjutelse i den yttersta tiden och ser den karismatiska väckelsen som en uppfyllelse av gammaltestamentliga profetior, t.ex. Joel 2:28 ff. Som tecken på Andens verk ses också allehanda profetiska budskap, helbrägdagörelser, syner och drömmar. Man betraktar de politiska händelserna i Israel som början till judarnas allmänna omvändelse och en stor missionstid som förebådar ett jordiskt tusenårsrike. Den som vill leva ett andefyllt liv bör enligt denna riktning särskilt åka på alla dessa nämnda tecken och under.

Vår lutherska kyrkas lära om den helige Ande skiljer sig avsevärt från den karismatiska väckelsens. Vi menar, att Bibeln framförallt betonar tron på Kristi försoning som ett tecken på Andens verk. Anden skänks genom Ordet och sakramenten, när en fattig, syndig människa sätter tro till evangeliets löften. Vi är skeptiska mot det myckna talet om utomordentliga upplevelser, tecken och under, därför att de för bort ifrån Guds Ord och leder till att subjektiva erfarenheter istället kommer i centrum. Bibelns trösterika vittnesbörd om dopets fria nåd skymms undan av gärningar, som vi skall göra för att bli uppfyllda av Anden. Vi förväntar oss inte heller något jordiskt tusenårsrike utan är fast övertygade om att profetiorna om Andens utgjutelse redan är uppfyllda i och med Kristi försoningsverk och den första pingstdagen. Genom dopet och tron har den kristna kyrkan eller församlingen fått del av den helige Andes fullhet. För att på ett rätt sätt växa till i nåden och alltmer behärskas och ledas av Anden skall vi vända oss till kyrkans Herre och låta hans ord och sakrament ge oss trosvisshet, glädje och frimodighet.

Denna vår lutherska lära framstår för karismatikerna som

torftig och andefattig. Vi tar ju bort allt det märkliga och underbara och kommer med en torr och död förståndstro, menar man. Och så pekar man på ”vanekristendomen” inom de lutherska folkkyrkorna eller på de många lärostriderna.

De måste i ärlighetens namn erkännas, att mycket av karismatikernas kritik kan vara berättigad. Sann biblisk kristendom är inte enbart förståndstro förutan alla känslor och upplevelser. Där den helige Ande får utföra sitt verk med människan föds ett nytt, andligt liv, som kännetecknas av glädje och frid. Det är inte heller särskilt andligt att bara sucka över synden, ty evangelium skänker framför allt visshet om syndernas förlåtelse. Och mycket av det kyrkliga livet inom de lutherska folkkyrkorna har verkligen varit präglad av både ”vanekristendom” och andlig likgiltighet. När så olika väckelserörelser vuxit fram, har de alltför ofta mötts av förföljelse och intolerans.

Men karismatikernas kritik måste dock med skärpa bemötas, när den riktar sig mot själva den bibliska läran. Bakom t.ex. kritiken av barndopet ligger förnekelse av arvsynden och nådemedlens kraft. Djupast sett gäller det rättfärdiggörelseläran. Bland karismatikerna saknas i regel en fulltonig förkunnelse om att Gud rättfärdiggjort hela den syndiga världen för Kristi skull, och att tron inte är något annat än ett mottagande av den förlåtelse som redan finns i Guds hjärta och som framräcks i Ordet och sakramenten. Karismatikerna söker vissheten om förlåtelsen åtminstone delvis hos sig själva. Därför framstår de andliga erfarenheterna som så utomordentligt viktiga. Men Bibeln lär oss, att vi endast skall gå till nådemedlen – Ordet, dopet, nattvarden och bikten – för att få visshet om vårt barnskap hos Gud. Det är därför som vi så ivrigt måste värna om en rätt förkunnelse om nådemedlen. Vi behöver framför allt bibeltrogna kristna församlingar, där nådemedlen förvaltas rätt och där man inte tillåter någon falsk lära, eftersom den för människorna bort från Gud och Andens rätta fullhet.

Den karismatiska rörelsen har i grunden alltid varit

ekumenisk i så måtto att den kunnat acceptera olika läror sida vid sida, om man bara varit överens om de grundläggande erfarenheterna av andedop och tungotal. I dag talas det ofta om en karismatisk väckelse som skulle gå över hela världen, genom de flesta samfund inklusive den romersk-katolska kyrkan. Säkert är också, att den karismatiska rörelsen hastigt spritt sig och tagit många nya former. Kanske en del av detta också varit präglad av biblisk väckelse, vilket är svårt att avgöra. Men en sann biblisk väckelse kan aldrig vara likgiltig för vad som är rätt biblisk lära. Liksom på apostlarnas tid måste de kristna även i dag kämpa för sanningen och stå emot lögnen. Den karismatiska rörelsens lära – sådan den är känd genom deras många skrifter – är emellertid minst sagt oklar. Där finns flera uppenbara villoläror och ofta saknas det allra viktigaste, en klar förkunnelse om försoningen. De kristna som längtar efter Andens fullhet, bör därför trots allt undvika den karismatiska rörelsen och istället ivrigt söka sig till nådemedlen i en rätt kristen församling och så genom Ordet och sakramenten få sin tro förnyad och fördjupad.

S.R.

[^]